

Historia mojej małej ojczyzny

Amelia Poźniak

ZAPRASZAM

SZP-ZWZ-AK

- **SZP:** Służba Zwycięstwu Polski.
- **ZWZ:** Związek Walki Zbrojnej.
- **AK:** Armia Krajowa.

Inspektorat Zamość – lokalna struktura AK

- Obszar działania: powiaty Zamość, Biłgoraj, Tomaszów Lubelski.
- Cel: opór wobec niemieckiej okupacji, sabotaż, pomoc ludności.
- Organizacja struktur terenowych – obwody, placówki.
- Dowódcy: m.in. **pptk Stanisław Prus „Adam”**, **mjr Edward Markiewicz „Kalina”**.

Działalność Inspektoratu Zamość

- Sabotaż i dywersja (np. wysadzanie torów kolejowych, ataki na posterunki).
- Obrona ludności podczas akcji wysiedleńczych na Zamojszczyźnie (1942–43).
- Udział w akcji „Burza” i w walkach z Niemcami w 1944 r.
- Współpraca z Batalionami Chłopskimi.

Wysiedlenia na Zamojszczyźnie

- *Niemiecki plan stworzenia „niemieckiego pasa osiedleńczego”.*
- *Brutalne wysiedlenia polskiej ludności – ok. 110 tys. osób.*
- *Opór zbrojny AK i BCh – tzw. „Powstanie Zamojskie”.*
- *Rola Inspektoratu Zamość w ochronie ludności i akcjach odwetowych.*

Wyzwolenie i koniec wojny

Wkroczenie Armii Czerwonej – lipiec 1944 r.

Rozwiązanie AK – rozkaz z 19 stycznia 1945 r.

Pozostawienie ludzi podziemia wobec nowej sowieckiej okupacji.

AK (Armia Krajowa)

- Przekształcenie ZWZ w AK – 14 lutego 1942 r.
- Największa podziemna armia w okupowanej Europie.
- Działania AK w Twoim regionie:
 - Akcje sabotażowe i dywersyjne.
 - Kolportaż prasy podziemnej.
 - Przechowywanie broni, pomoc Żydom.
 - Udział w akcji „Burza” lub inne większe działania zbrojne (jeśli miały miejsce).

SZP, ZWZ, AK – struktury Polskiego Państwa Podziemnego

- SZP (Służba Zwycięstwu Polski)** – pierwsza ogólnokrajowa organizacja konspiracyjna, powstała we wrześniu 1939 roku.
- ZWZ (Związek Walki Zbrojnej)** – przekształcenie SZP w listopadzie 1939 roku, z zadaniem koordynowania działań zbrojnych przeciwko okupantom.
- AK (Armia Krajowa)** – powołana w 1942 roku, największa organizacja konspiracyjna w okupowanej Europie.

Bohaterowie lokalni

- Stanisław Prus „Adam” – dowódca Inspektoratu Zamość, organizator i uczestnik wielu akcji zbrojnych.
- Jerzy Mara-Mejer – jeden z liderów AK w regionie, odpowiedzialny za organizację struktur konspiracyjnych.
- Franciszek Krakiewicz – uczestnik Powstania Zamojskiego, odznaczony za odwagę i poświęcenie.

Stanisław Prus ps. „Adam”

- Urodziny:** 18 lutego 1905 r. w Siennicy Różanej, powiat Krasnystaw.
- Wojna:** W kampanii wrześniowej pełnił funkcję I adiutanta pułku, walczył m.in. w bitwach pod Broniną i Rytwianami. Po wojnie obozowej wstąpił do ZWZ w Krasnymstawie, a jesienią 1940 r. objął stanowisko komendanta obwodu zamojskiego ZWZ-AK i inspektora Inspektoratu Zamość AK.
- Działalność:** Uczestniczył w licznych potyczkach i bitwach, w tym w bitwie pod Osuchami, jednej z największych bitew partyzanckich w Polsce okresu II wojny światowej.
- Po wojnie:** Po wkroczeniu Armii Czerwonej na teren Zamojszczyzny przeniósł się do Lublina, gdzie w ukryciu kierował podległą strukturą. W połowie listopada 1944 r. został aresztowany przez NKWD w kotle przy ul. Czeskiej i uwięziony. Okoliczności aresztowania i śmierci pozostają niewyjaśnione. Według jednej z wersji został zamordowany w grudniu 1944 r. na zamku lubelskim .
- Upamiętnienie:** W 2021 r. 25 Zamojski Batalion Lekkiej Piechoty otrzymał imię mjr. Stanisława Prusa ps. „Adam” oraz nazwę wyróżniającą „Zamojski” .

Jerzy Mara-Meÿer

- Działalność:** Był jednym z liderów AK w regionie Zamojszczyzny, odpowiedzialnym za organizację struktur konspiracyjnych.
- Po wojnie:** Po zakończeniu działań wojennych Jerzy Mara-Meÿer kontynuował działalność niepodległościową, angażując się w organizacje konspiracyjne działające w okresie powojennym.
- Upamiętnienie:** Jego działalność została doceniona przez lokalne społeczności, a jego postać stała się symbolem walki o niepodległość w regionie Zamojszczyzny.

Franciszek Krakiewicz

- Urodziny: 16 kwietnia 1906 r.
- Działalność wojskowa: Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 r., a po jej zakończeniu wstąpił do konspiracji. Działał w strukturach Armii Krajowej, pełniąc funkcje dowódcze.
- Po wojnie: Po zakończeniu II wojny światowej Franciszek Krakiewicz kontynuował działalność niepodległościową, angażując się w organizacje konspiracyjne działające w okresie powojennym.
- Śmierć: Zginął 16 kwietnia 1943 r. w obronie ludności zamojskiej przed represjami okupanta.
- Upamiętnienie: Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Virtuti Militari. Jego pamięć jest pielęgnowana przez lokalne społeczności, a jego postać stała się symbolem poświęcenia i odwagi w walce o niepodległość.

ZAKOŃCZENIE

Historia Zamojszczyzny w czasie II wojny światowej to wyjątkowy rozdział w dziejach Polski. Działalność konspiracyjna SZP, ZWZ i AK była nie tylko wyrazem heroizmu, ale także głębokiej miłości do ojczyzny i troski o losy lokalnej społeczności.

Ludzie tacy jak mjr Stanisław Prus „Adam”, Jerzy Mara-Meÿer czy Franciszek Krakiewicz zapłacili ogromną cenę za swoje zaangażowanie. Często ginęli w walce, byli torturowani lub znikali bez śladu w więzieniach NKWD i UB. Ich ofiara nie poszła jednak na marne — zostali w pamięci potomnych jako niezłomni obrońcy wolności.

Dziś naszym obowiązkiem jest pamiętać o tych, którzy nie zawahali się stanąć do walki mimo ryzyka utraty wszystkiego — życia, rodziny, przyszłości. Dzięki ich postawie Zamość nie tylko przetrwał okupację, ale także zachował swoją tożsamość. Niech ich historie staną się dla nas inspiracją — by nie zapominać, skąd pochodzimy, i dbać o wolność, którą nam zostawili.